

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО СПРОЩЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ФАКТІВ НАРОДЖЕННЯ ТА СМЕРТІ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Марина Володимирівна СЕМЕНОВА,

*кандидат юридичних наук, науковий
співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,
адвокат
orcid.org/0000-0002-2216-4343*

Втрата контролю над Автономною Республікою Крим і містом Севастополем, а також над окремими районами Донецької та Луганської областей призвела до численних негативних наслідків як для України, так і для громадян, які залишилися на цих територіях. Одним з таких наслідків є ускладнений доступ до процедури реєстрації народжень та смертей, що відбулися на цих територіях.

В сучасних умовах через невизнання документів, які видані органами територіях непідконтрольних Україні, встановлення факту народження та смерті на цих територіях проводиться в судовому порядку. З лютого 2016 року діє спрощений судовий порядок встановлення таких фактів [1]. Завдяки цьому порядку особи, які проживають на територіях поза контролем державних органів України, мають можливість отримувати документи українського зразка, але цей шлях виявляється довготривалим та фінансово затратним. Окрім того він, вочевидь, сприяє збільшенню навантаження на органи судової влади. Саме тому доцільним є розробка та впровадження позасудової процедури встановлення факту народження та смерті на територіях які не перебувають под. контролем державних органів України.

Одним з таких шляхів стало прийняття 06 грудня 2017 року Кабінетом Міністрів України (Далі – КМУ) Постанови «Про внесення змін до Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я» (далі – Постанова № 1004 [2]). Вказану Постанову було прийнято з метою забезпечення комплексного та всебічного підходу щодо дотримання прав дітей, народжених на непідконтрольній Україні території де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, шляхом запровадження позасудового порядку реєстрації факту народження дитини на цієї території. Аналіз Постанови № 1004 дозволяє дійти до висновку, що запропонований позасудовий порядок було заплановано застосовувати до мешканців будь-якої непідконтрольної території, а саме: АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей.

Згідно з інформацією, розміщеної 24 жовтня 2019 року на Урядовому Порталі та сайті Міністерства Юстиції України, 23 жовтня 2019 року КМУ було прийнято Постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 січня 2013 року №9» (Далі –

Постанова від 23.10.2019), якою було врегульовано процедуру розгляду документів, що підтверджують факт народження або смерті особи на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Таким чином позасудовий порядок визнання фактів народження або смерті розповсюджується тільки на окремі райони Донецької та Луганської областей та не розповсюджується на АР Крим та м. Севастополь. В обґрунтування такої позиції Уряд посилається на Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» № 2268-VIII від 18.01.2018 року (Далі – Закон № 2268-VIII), яким передбачено, що діяльність збройних формувань Російської Федерації та окупаційної адміністрації Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що суперечить нормам міжнародного права, є незаконною, а будь-який виданий у зв'язку з такою діяльністю акт є недійсним і не створює жодних правових наслідків, крім документів, що підтверджують факт народження або смерті особи на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях [3] та так звані «Намібійські винятки», сформульовані Міжнародним судом ООН. Але неможливо погодитися, що позасудовий порядок визнання факту народження або смерті повинен розповсюджуватися тільки на мешканців окремих районів Донецької та Луганської областей. Так, «Намібійські винятки» вперше були сформульовані у практиці Міжнародного суду ООН, зокрема в його Консультативному висновку від 21 червня 1971 року (Namibia case). Міжнародний суд ООН у документі «Юридичні наслідки для держав щодо триваючої присутності Південної Африки у Намібії» зазначив, що держави – члени ООН зобов'язані визнавати незаконність і недійсність триваючої присутності Південної Африки в Намібії, але «у той час як офіційні дії, вчинені урядом Південної Африки від імені або щодо Намібії після припинення дії мандата є незаконними і недійсними, ця недійсність не може бути застосовна до таких дій як, наприклад, реєстрація народжень, смертей і шлюбів» [4]. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України № 1207-VII від 15.04.2014 року [5] та ст. 1 Закону № 2268-VIII окупованою територією визначається зокрема 1) сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій; 2) сухопутна територія та її внутрішні води у межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей.

Аналіз наукових джерел та нормативних актів дозволяють зробити висновок, що норми, які впроваджують позасудовий порядок підтвердження фактів народження та смерті тільки відносно жителів окремих районів Донецької та Луганської областей є дискримінаційними та такий порядок має бути впроваджено для осіб, які проживають на всіх без винятку територіях, які законодавством України визнано окупованими.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України: Закон України від 04.02.2016 № 990-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990-19/sp:max15> (дата звернення 09.12.2019).
2. Про внесення змін до Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України № 1004 від 06.12.2017. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1004-2017-p> (дата звернення 09.12.2019).
3. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України № 2268-VIII від 18.01.2018. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19> (дата звернення 09.12.2019).
4. Українська Намібія: чи визнавати окупаційні папери?. URL: <https://precedent.in.ua/2016/05/15/ukrayinska-namibiya-chy-vuznavaty-okup/> (дата звернення 09.12.2019).
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України № 1207-VII від 15.04.2014 року. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/sp:head> (дата звернення 09.12.2019).